

Pamätaná známka aj minca k veľkým výročiam

„Nitra, milá Nitra...“ aj takéto boli slová v oblúbenej piesni Ľudovíta Štúra a ďalších štúrovcov smerujúcich pri ich speve v myšlienkach pod Zobor. Zástoj mesta a miesta, na ktorom sa rozkladá, je v slovenských dejinách ešte aj zo staršieho obdobia a hlbín času nezmerný. Aj v dlhodobej súčasnosti sa pod Zoborom udievajú aktivity s veľkým významom pre celú spoločnosť, často vďaka ľuďom a zoskupeniam, ktorým sú blízke matičné myšlienky a skutky.

Zhováral sa: Milan Šajgalík a Martin Jadranský | Foto: archív Slovenskej pošty, a. s., NBS a autori

Milan Šajgalík. Nitriansky filatelista a organizátor pri vzácnych exponátoch o Nitre

ZNÁMKA A VÝSTAVA NA OSLAVU
Štvrtstoročie štátnosti otvára priestor na prezentáciu úspechov, ktoré sme za tento čas dosiahli. Aj vďaka profesionálnym umelcom, ktorí do práce vkladajú nielen um, zručnosť, ale aj srdce. Je ich, našťastie, veľa a mnohí vytvorili diela predstavujúce klenoty v pomyselnej pokladnici národného pokladu. Dôkazom bola nedávno aj unikátna výstava v Nitre, hlavne jej trvalý obsah. Hoci by sa mohlo na prvý pohľad

zdať, že ide skôr o časovo rýchlo pominuteľné „predmety“ každodennej (s)potreby. Hovoríme o známkach. O malých, na okrajoch zúbkovaných predmetoch, ktoré nalepíme na obálku, aby (v skratke) našla svojho adresáta. Na pošte ich opečiatkujú, obálka docestuje na miesto určenia a tým sa končí zdanlivo krátky život známky. Nie je to však také rýchle a definitívne. Jej životný príbeh sa začína oveľa skôr, pri kolíske má mnoho dobrých a tvorivých ľudí (ilustrá-

torov, rytcov, tlačiarov...) a aj potom, ako splní spomínaný cieľ existencie, žije vlastným životom a zasahuje do životov iných, napríklad filatelistov. Ozaj, kto v detstve aspoň pár týždňov nezbiehal známky, nebudoval si zbierku v albume s čarovne šuštiacim priehľadným „pauzákom“ v jeho riadkoch? Taký nech hodí kameňom. Pardon – známkou. Lebo hádzalo sa nimi, ba obsýpalo... Klub filatelistov KF 52-51, pôsobiaci pri Dome MS v Nitre, pripravuje zaujímavé filatelistické výstavy. Tentoraz zorganizoval mimoriadnu, obsahom, zameraním, rozsahom a cieľmi, zameranú na 25. výročie známkovej tvorby. Počas jej otvorenia bola slávnostne uvedená – posypaním použitých známk s motívom slovenských miest – do obehu poštová známka v nominálnej hodnote 1,60 eur s názvom 25. výročie vzniku SR, ktorú vydáva Slovenská pošta, a. s. Poštová známka vyšla ako 651. v poradí za spomínané obdobie existencie republiky a jej autorom je akademický maliar Martin Činovský, skúsený rytec napríklad všetkých známk s portrétmi doterajších slovenských prezidentov. Námet predstavuje Bratislavský hrad ako symbol štátnosti a doplnený je o štátny znak a vlajkoslávu, ktorá predstavuje Slovenskú republiku ako súčasť EÚ. To bola akási čerešnička na torte podujatia, ktorej chuť ešte zvýrazňovala účasť viacerých tvorcov. Okrem spomínaného Činovského aj Karola Bencu, Karola Felixa a Františka Horniaka. Hoci sú títo umelci permanentné časovo zaneprázdnení, aj napriek

Vzácné venovanie. Čitateľom magazínu SLOVENSKO od tvorcu jubilejnej známky

nepriazni počasia a komplikovaným dopravným podmienkam – ohlásila sa zabudnutá zima – prišli. Potešili, veď záujemcovia o vzácny autogram ich obklopovali viac ako hodinu, ale hoci sú ich ruky zvyknuté na minucióznu a časovo „širokorozchodnú“ prácu, miestami sa na ich strane stola žartovalo o tzv. tenisovom lakti, dôsledku presilenia. Mnohí ľudia získali ich podpisy na rôzne známky a či príležitostné tlač. Na pošte bola k dispozícii nielen známka k výročiu republiky, ale aj poštový lístok a príležitostná poštová pečiatka k výstave. Počas nej bolo vystavených 800 výstavných listov, všetky slovenské známky a obálky prvého dňa, vydané v rokoch 1993 až 2017. Ucelený obraz o štvrtstoročnej histórii slovenskej známkovej tvorby. „Bilanciu slovenskej známkovej tvorby môžeme považovať za úspešnú. Potvrdia to

aj ocenenia slovenských poštových známok zo svetových súťaží, ktoré na výstavu poskytlo Poštové múzeum v Banskej Bystrici,“ skonštatoval jeden z organizátorov, zaniatený vlastenec a nitriansky filatelista Milan Šajgalík.

NAJKRAJŠIE NA SVETE!

Filatelista je človek, pre ktorého sú poštové známky záľubou, zbiera ich aj študuje. Z nazbieraných známok a korešpondencie vytvára filatelistické exponáty, prehliadka ktorých obohatí zaujímavými informáciami. Treba si uvedomiť, že vydávanie známok je pre každý štát neprehliadnuteľný spôsob propagácie. Veď smerujúce do celého sveta na rôznych poštových zásielkach roznášajú posolstvo. Obrazové, doplnené slovom, propagujúce významným dátumom, udalosťou... Keď je známka vydaná, zaujme. Slovenské znám-

ky za 25 rokov trvania samostatného štátu patria k najkrajším na svete! O kvalite a erudícii tvorcov svedčia mnohé úspechy. Máme sa čím chváliť, tu je aspoň pár z najväčších ocenení. Prvá naša medzi najkrajšími na svete bola známka zobrazujúca – viac ako symbolicky – Ľudovíta Štúra, vydaná v roku 1995. Na svetovej súťaži Grand Prix de l'exposition WIPA vo Viedni v roku 1997 získala 3. miesto. V roku 2002 to bolo už prvé miesto, keď sa najkrajšou stala známka Dejiny poštového práva, na ktorej bola zobrazená Mária Terézia. V ďalších rokoch nasledovali druhé miesto za známkou Narodenie zo Spišskej Starej Vsi; v roku 2005 znova prvé miesto, tentoraz za majstrovský „prepis“ – ry-

tinu Františka Horniaka, ktorou na malú plošku prepísal obraz Ladislava Medňanského Potok za humnami. Úplný výpočet druhých a tretích miest by bol dlhý, spomenieme pár prvenstiev. Rok 2009 – svetová jednotka známka Bratislavský hrad; 2011 – jednotka za najkrajšiu rytú známkou 400. výročie žilinskej synody; 2014 – známka k 1150. výročiu príchodu sv. Cyrila a Metoda. Mimochodom, za hárčkové vydanie tejto známky jej tvorcom pribudlo 1. miesto v súťaži v Madride... A slovenských tvorcov poštových známok vďaka ich úspechom pozývajú aj zahraniční vydavatelia známok. Neraz sa stalo, že vo svetovej súťaži bola medzi prvými tromi známkami slovenská, no náš tvorca „robil“ aj inú ocenenú – zahraničnú. Ešte raz má slovo M. Šajgalík: „Ústrednou myšlienkou bolo predstaviť celú paletu vydaných známok za uplynulé roky. Slovenská pošta, š. p., predstavila víťazné exponáty, ktoré ako virtuálna cestovná kancelária pozývajú návštevníkov na cestu po krásach Slovenska. V ďalšej sekcii, zameranej na aktuálne výročia Nitry, som filatelisticky predstavil Pribinu, výročia mesta, a výberom článkov uverejnených v magazíne Slovensko, ako redaktor a grafici dokážu poš-

K významnému jubileu. Averz a reverz pamätnej mince

Martin Činovský. Záujem o autogram tvorcu skvostov je vždy veľký

tovými známky oživiť publikovaný článok. Vieme, že v tomto roku filatelisti pod Zoborom chystajú ešte všetko zaujímavé. K sviatku sv. Cyrila a Metoda sa v Nitre každoročne konajú celonárodné slávnosti, viackrát už boli spojené s vydaním poštovej známky a inak to nebude ani v lete tohto roku. Pripravuje sa známka k 1150. výročiu uznania jazyka našich predkov za štvrtý liturgický jazyk. Tu už vytvorilo „predpolie“ ďalšie odvetvie.

MINCA K REVOLÚCII V LITURGII

Kňazský seminár sv. Gorazda v Nitre sa na konci februára stal miestom, odkiaľ zas do obehu uviedli novú zberateľskú mincu. Striebornú v hodnote 10 eur, ktorú vydala Národná banka Slovenska k spomenutému výročiu významného uznania jazyka našich predkov. Keď v roku 863 na naše územie prišli vierozvestcovia sv. Cyril a sv. Metod, priniesli preložené texty niekoľkých bohoslužobných kníh. V ďalších prekladoch, písaných už na našom území, jazykovedci nachádzajú lexikálne slovakizmy, niektorými označované aj ako „moravizmy“, alebo ich jednoducho nazývajú „rečou nitrianskych Slovenov“. Najstaršia zachovaná staroslovenská písomná pamiatka – Kyjevské listy – je písaná najstarším typom hlaholiky. Odborníci vyzdvihujú nielen historickú vzácnosť, ale aj vysoko hodnotné

umelecké dielo. Pozoruhodná je na príklad dvadsiata modlitba zo štvrtej omše, nazývaná aj Gorazdova: „*Kráľovstvo naše, Bože milosťou svojou prizri, ochráň a nevydaj, čo je naše, cudzím, a neobrát nás v plen za korisť národom pohanským...*“ V knihe Štefana Polakoviča *Omšová modlitba – európsky kultúrny pamätník* sa dočítame, že anticipuje to, čo Európa priznala oveľa neskôr v Helsinkách ako oprávnené etnické práva. Je to vlastne prvý európsky dokument, ktorý predbehol storočia kontinentu a vyjadruje existenciu národných komunít – vedomých si svojich práv. Táto modlitba možno po prvýkrát v dejinách Európy deklaruje národné cítenie etnickej skupiny a vyjadruje ho ako niečo čisté, šlachetné a ľudské. Veď práve ľudský aspekt národného by mal byť spoločným pokladom všetkých, aby sa vylúčila deformácia národného a bol pevným základom mierového spolužitia národov... Počas slávnostného uvedenia mince nitriansky sídelný biskup Mons. Viliam Judák priblížil históriu. Uznanie staroslovenčiny za štvrtý liturgický jazyk bolo podľa neho revolučným počínom. Veď v západnej Európe sa dovtedy používali len hebrejčina, gréčtina a latinčina a východné cirkvi používali vlastný ja-

Štúrova známka. Naša prvá svetová najkrajšia!

zyk. Úspešná dišputa Konštantína-Filozofa s tzv. „trojjazyčníkmi“ v Benátkach bola predohrou ďalších krokov, na záver ktorých pápež Hadrián II. schválil liturgiu v staroslovenskom jazyku. Guvernér NBS Jozef Makúch pripomenul, že túto významnú časť našich dejín vyzdvihli práve striebornou zberateľskou mincou. Milan Kubík z kremnickej mincovne a autor víťazného návrhu mince, medailér Mgr. art. Roman Lugár hovorili o zaujímavostiach zo súťaže, prípravy a výroby mince.

ZOBRAZENIA DNEŠNÉ AJ MINULÉ
Roman Lugár na minci využil všetky plochy – líce, rub aj hranu. Na lícnu stranu umiestnil do pozadia byzantský kríž a pred ním sa vyníma plaketa z archeologického náleziska v Bojnjej, ktorou symbolizuje rané kresťanstvo na území Slovenska. Na kríži je text v hlaholike. Mincové náležitosti predstavuje v hornej časti vodorovné označenie nominálnej hodnoty mince 10 EURO a v dolnej časti štátny znak, značku autora a v kruhopise letopočet 2018 s menom vydávajúceho štátu SLOVENSKO. Na rube mince je pri okraji v kruhopise nápis „UZNANIE SLOVANSKÉHO LITURGICKÉHO JAZYKA“ a letopočet „868“. V strede je kríž s ukrižovaným Ježišom Kristom, po stranách ústrední dejateľa sv. Cyril a sv. Metod a v pozadí vznášajúce sa hlaholské písmená. Na hrane čítame nápis: „Konštantín a Metod • pápež Hadrián II. • Rím“. Minca má priemer 34 mm a hmotnosť 18 gramov. Autora už poznáme, rytcom je Dalibor Schmidt. Kremnická štátna mincovňa použila na razbu materiál z 900 dielov striebra a 100 dielov medi. Náklad bol 2 900 kusov v bežnom vyhotovení a 5 900 mincí v proof vyhotovení. Okrem mince bol vydaný aj číslovaný pamätný list. V súvislosti so zobrazením vierozvestcov si pripomeňme, že prvý raz sme ich takto videli v roku 1941, keď bola do obehu uvedená strieborná 20-korunová slovenská minca. V roku 1944 bola daná do obehu aj 10-korunová strieborná minca s vyobrazením kniežata Pribinu, v pozadí s bojovníkom s mečom a biskupom držiace miniatúru chrámu. (V tomto roku si pripomínáme 1190. výročie vysviacky Pribinovho chrámu, ktorý bol prvým dokumentovaným v strednej a východnej Európe.) Vydanie mincí vo vojnovom čase ojedinelé. Finančníci vyslovujú údiv, veď uvedenie strieborných mincí do obehu si vtedy nedovolil žiadny iný štát v Európe! V Nemecku boli mince z hliníka a zinku, v Maďarsku boli drobné mince zo železa, väčšie z hliníka, dokonca i pamätné mince bolo Maďarsko nútené raziť z hliníka. Aj preto bola slovenská koruna obľúbeným a dôveryhodným platidlom, nazývaným aj „dunajský dolár“. Ale to len na margo... ■